

1928

G O S P O D A R

Št. 15.

Nujna prošnja družinam.

Ljubljanski škofijski list z dne 28. julija t. l. prinaša sledeči času zelo primerni in uvaževanja vredni poziv g. ljubljanskega knezofkofa:

Od leta do leta se množe prestopki javne morale. Posebno sveta sramežljivost se od dne do dne bolj zatira. Zdi se mi v tem točen sistem. Vsako leto gre na tej polzki poti en korak dalje, da ne bi sramežljivosti polagoma nevede uničujoče.

Vse to opažam globoko užaljen. Jugoslovanski škofje smo se o tej prežalostni, sramotni zadevi večkrat razgovarjali. Večkrat sem že nameraval očitno nastopiti zoper te razvade, ker pa je stvar vedno hujša, se mi zdi, da ne smem več molčati. Vse družine, posebno one po mestih in trgih nujno prosim, da ne bi dopuščale vsaj sledečih dveh nespodobnosti.

1.

Obleka je za to, da polepša telo, da ga varuje prehlajenja in bolezni in da ščiti sveto sramežljivost. Toda kroj obleke naših deklet in žena temu trojnemu namenu naravnost nasprotuje.

Naj bo obleka lepa in čim bolj okusna. Vprašam pa, je li lep in okusen kroj, če obleka ne sega niti do kolen, če ne pokriva prsi in pleč? In kaj naj rečem o krilu malih deklet!

Vprašam, varuje li taka obleka telesno zdravje posebej v zimskem času? Zdravniki vedno glasneje trdijo, kako hitro se kvari zdravje dotičnih deklet in žena, trdijo, da se množe slučajni smrti in najslabši mladosti.

Vprašam, ali taka obleka varuje sveto sramežljivost? Res, kazati nekoliko telesne golote ni takoj greh, vendar težko je meje točno začrtati. Akoravno ni greh, pa vendar večja mera golote žali čuvstvo sramežljivosti, povečuje pri dekletu naravno poželjivost in vzbuja v radovednih moških najhujše najgrše strasti. Pri obojnem spolu se tako odpira pot k razuzdanosti od prve do zadnje stopnje.

Kaj naj rečem o deklicah s tako kratkimi krili! Opažam, kako se mala deklica sramuje, posebno tedaj, kadar sede ali se prikloni. Polagoma se pa prirojeni čut sramežljivosti zamori, deklica postaja vedno bolj nespodobna, ne le v samotni, ampak tudi v javnosti. In ko dorase...

Očetje in matere, prosim Vas, pri Bogu Vas zarotim: odstranite iz svojih družin tako nespodoben, nekrščanski kroj obleke pri sebi in pri otrocih! Ako se ne bojite Boga, ki splošne grehe tudi splošno kaznuje, usmilit se vsaj otrok, da se ne pogreznje v nečistost, ki škoduje ne le duši in razvoju dušnega življenja, ampak tudi telesu in telesnemu zdravju. Zrušite grozno tiranijo nespametne in pogubne mode! Zenska družina, na noge v boj za dekliško čistost, v boj zoper javno nespodobnost, ki ravno dekliško telo najbolj kvari in omadežuje.

2.

Druga neznosna nespodobnost se godi pri skupnem kopanju obojega spola. Le kopajmo se, da si ohranimo telo čisto, močno, zdravo!

Toda ali se le količkaj sramežljiv človek ne bo užalostil v dno duše, ko vidi, kako se moško in žensko, mlado in staro kar skupaj kopije v Ljubljani, v Savi, v Bistrici, v Sori, v Blejskem jezeru itd.! Mnogi so celo tako nesramni, da samo v kopalni obleki gredo na polje, v vas med ljudi. Res, ni koj greh, toda je bližnja priložnost v greh. Vsak nespodoben pogled vzbuja poželjive strasti, ki so hoté vzbujene že greh in vodijo k večjim nesramnostim, o katerih še govoriti ne maram. In kako se ognusi domišljija ob takih prilikah!

Zaklinjam Vas, dragi starši, varujte se Vi takega kopanja, pa varujte tudi svoje otroke, da se ohranijo čisti. Pri tej priliki prosim vse župane in občinske odbore, da z ostrim, odločnim nastopom preprečite take razbrzdane, ki uničujejo sramežljivost in vodijo v najgrše hudobije.

Šesta božja zapoved velja zmeraj! Ne izivajte Boga, ki je neskončno potrpežljiv in prizanesljiv, ki pa je tudi neskončno pravičen in strahovito udari, ko mera hudobij prikipi do vrha!

V Ljubljani, na dan sv. Bonaventura 14. julija 1928.

† Anton Bonaventura, škof.

Narodni poslanec Vladimir Pušenjak:

Trgovinska pogodba z Avstrijo.

2. Delo poslancev SLS.

Predno je prišlo do pogajanj z Avstrijo, so poslanci SLS s potrebnimi podatki nastopili v zunanjem ministrstvu, generalni direkciji carin, informirali so člane komisije, določene za sklepanje pogodbe. Uspeh tega dela je bil ta, da so se lansko leto, ko so se pričela pogajanja v Belgradu, ista kmalu prekinila, ker niso naši zastopniki hoteli pristati na pogodbo, kakor jo je pač predložila Avstrija. Avstrijski zastopniki so odpotovali in so se pogajanja po preteku več ko pol leta nadaljevala na Dunaju. Pri drugih pogajanjih na Dunaju so Avstrijci znatno popustili in so, kakor v uvodu omenjeno, naši zastopniki pogodbo podpisali. Res je, da so mnoge carine povišane, a Avstrijci niso popustili, kakor tudi mi ne popuščamo v zadevi uvoza vin, ker pač mora vsaka država voditi carinsko in trgovsko politiko v interesu lastnih državljanov in ne državljanov sosedne države.

Bilo bi samo eno mogoče: ne podpisati pogodbe in začeti carinsko vojno z Avstrijo. Kaj bi nam to koristilo? Silno malo ali nič. Ako bi stopili v carinsko vojno, bi ne bilo našemu živinorejcu prav nič pomagano, ker bi Avstrija ne dobavljala niti toliko živine, mesa itd. od nas, kakor ga dobavlja sedaj, a na drugi strani bi celo inozemstvo, ki podpira Avstrijo radi tega, ker postaja potem resnega, smotrenega gospodarskega dela velevažen gospodarski faktor v srednji Evropi, obsojalo naše postopanje ter bi

mi izgubili vsak ugled in kerdit v inozemstvu. Saj je tudi Čehoslovaška in Ogrska prišla v isti položaj ko mi, a nikjer se ne dolži, ker je Avstrija povišala carine za uvoz kmet. pridelkov.

3. Nauk za nas.

Kakor je Avstrija s smotronim delom in s pomočjo inozemskih posojil uspela, da postane kot industrijska država skoraj neodvisna glede uvoza kmet. pridelkov, tako moramo i mi stremeti za tem, da s pomočjo inozemskih posojil povišamo kmetijsko produkcijo, zmanjšamo stroške pridelovanja ter potom zadrugištvu osobito v Sloveniji, katera je večino svoje živine izvažala v Avstrijo, našo živinorejo v tem pravcu, da preidemo k odgoji plemenske živine. Vse alpske dežele, kakor Gornja Štajerska, Tirolska, Solnograška in Švica so šle to pot in zaznamujejo odlične uspehe. Kaj smo pa mi od leta 1919. do danes storili? Do lanskega leta se ni dovolj mislilo na to, da treba pri nas kmetijstvo povzdigniti, mislilo se je, da bo vedno mogoče vse kmet. pridelke ugodno vnovečiti v sosednjih državah, niti najmanj se ni mislilo na pospeševanje kmetijske proizvodnje. Priznati moramo, da bi za potrebne znatne melioracije, za regulacije rek in potokov, za okrepljenje kmet. zadrugištva itd. bila potrebna znatna sredstva, katerih pa naša država ne zmora. Zato je nadvse hvalevredna odločna akcija Vukičeve vlade, ki je šla za tem, da se sklene večje posojilo v inozemstvu, iz katerega bi se znaten del uporabil za povzdigo kmetijstva. Proti tej akciji so se dvignili samostojni demokrati in radičevci, katerim je ljubeše, da propade kmetijstvo, kakor da bi vlada, v kateri oni ne sede, uspela s posojilom v inozemstvu iz škodoželjnosti, ker oni niso ničesar dosegli, četudi so nad 6 let po prevratu bili v vladi.

Ne smemo pa tudi vsega pričakovati od vlade. Imamo kmetijsko družbo, imamo znatno zadrugo organizacijo, imamo lepo število strokovnjakov, ki jim leži na srcu napredek živinoreje; vsi ti činitelji bi s podporo države lahko v času od prevrata do danes mnogo storili za napredek živinoreje v Sloveniji, za odgojo plemenske živine. Da se ta cilj doseže, da se združi vse za napredek živinoreje vnete delavce v strnjeno vrsti, se je kmalu po prevratu sklicalo zborovanje zastopnikov vseh gospod. organizacij (kmet. podružnic, zadrug, kmet. šol) in gospod. strokovnjakov, večinoma živinorejcev na kmetijski šoli v St. Jerneju ob južni železnici, na katerem se je predložil obširen program za napredek živinoreje, kateri se naj izvede potem dobro urejenih živinorejskih zadrug in posebne Zveze živinorejskih zadrug, na način, kakor se to vrši v vseh naprednih državah. Zastopniki Kmetijske družbe, v prvi vrsti samostojni demokrat Lovro Petovar, so z vso vnelicencovanje bikov v mnogih okrajih ugotodosegli, ker so jim naselili i nekateri maši pristaši, da se je sklenilo, da se bo pospe-

Franc Jaklič:

Kako so dali Škocijanci zadnjo davščino baronu v Lesičiu.

(Odlomek iz povesti »Škocijanski gospod«.)

13. poglavje.

Cesarsko povelje je bilo izšlo. Pomirilo naj bi bilo državo in naj bi zopet nastal red, zakaj po dnevih marčne revolucije so bile nastale zmešnjave povsod. Rogovljenje v večjem obsegu so bili pač kmalu ustavili, za manjše pojave upornosti se pa niso zmenili, ker v nedostajanju večje organizacije niso mogli postati nevarni. Večji nered pa je postal s proklamacijo svoboščin, ko je bila napovedana odprava tlake in desetine v vsakršnih oblikah. Kmetje so sprejeli vse že kot gotovo stvar in so prenehali s tlako ter dajanjem desetine in vseh drugih davščin in dajatev naj bo komurkoli. Kajpada je bilo s tem pretreseno vse gospodarstvo v deželi. Graščine in vsi, ki so imeli tlačane, so bili takoj brez delavcev, nihče ni hotel dajati desetine in plačevati davkov.

Tako je bila naenkrat zadrega in nered na vseh straneh.

To so porabili razni zakotni pisači, potepuhi, šuntarji, podpihovavci in vsakršni capini, ki so se razlezli po vsej deželi in hujskali na vse strani.

Neko poročilo iz tedanjega časa pravi, da jih je bilo kakor »gosenc na zelju«.

Ti so od hujskarij dobro živeli, zakaj nepoučeno kmetsko ljudstvo, nezaupljivo kakor je bilo, ki ni verjelo nobenemu treznemu človeku, ki jih je opominjal na njihove dolžnosti, je raje poslušalo hujškače in jih redilo.

Tedaj, ko je dobila oblast nekoliko moči, je izposlovala cesarski proglas, ki naj bi bil pomiril kmete in zadovoljil gospodo, ki je gmotno trpela zaradi upornosti kmetov.

V cesarskem povelju je bilo določeno povedano, da bodo vse svoboščine, ki so bile obljubljene, tudi vpeljane takoj, ko bo sklican državni zbor in bo izdelal postavbe. Dokler se pa to ne zgodi, veljajo povsod še stare postavbe in dolžnosti, ki izvirajo iz njih. Zagrozilo se je tudi vsem hujškačem, ki netijo upornost.

Graščaki so bili veseli in zadovoljni, zakaj le tako je bilo mogoče lotiti se dela, ako se bo tlaka zopet vršila.

Tudi škocijanski župnik se je nadejal, da bo zdaj prenehala zadrega in se bo vršilo delo na nadarbinskem gruntu, kakor se je še pred letom in prej. Upal je, da bo prešla napetost med njim in farani in se bo vse zopet prav uredilo, da ne bo več imel skrbi, kakoršne so ga mučile v zadnjem času. Sicer je bil opazil, da oznanilo faranom ni bilo prav všeč, pa si je mislil, vsako zdravilo je grenko, pa bo že prešla grenkoba.

Čakal je, kdaj bo prišel kdo vprašat, kakšno delo je zdaj na vrsti. Tudi govoril je z nekaterimi zaupljivejši, ko so slučajno prišli v župnišče, pa ni bilo nobenega od-

ziva. Ravno tako je bilo, kakor bi nihče ne bil slišal in razumel cesarskega povelja.

Škocijanci so ostali trdovratni in so se ogibali župnišča.

Drugod so graščaki prišli po kmete z biriči in vojaki ter jih gonili na tlako.

Toda škocijanski župnik se ni hotel posluževati sile, zakaj vedel je, da sila nikdar ne stori dobro, ter je le čakal, da bi se farani premislili sami, ko bodo videli, da stare dolžnosti še veljajo.

Čakal je in skrbel, a tisto veselje, ki mu ga je bilo prineslo cesarsko povelje, je izpuhtelo. Nevolja je iznova zagospodovala v njegovem srcu. Z žalostjo je pogledoval naokrog. Zaman!

Pa je prinesel v župnišče pot od barona z Lesičjega pisanje, ki je naročalo župniku, da razglasi, kakor je že stara navada, da tisti kmetje z Lipljen in Rožnika, ki spadajo pod barona, prinesejo namesto rakov, ki so jih dolžni dajati po urbarju, denar in sicer po osemdeset krajcarjev od hiše, kakor je zmenek. To daje baron na znanje vsem, ki se jih tiče in jim še zagrozi, da jim pošlje »eksekucijo« v hišo, ako ne bodo takoj dali, kar gre po stari pravici.

Župnik je bil takoj bolj zadovoljen, ko je videl, da se je v njegovi fari začelo resno, ker je upal, da se vse v njegov prilog preokrene, še bolj je bil pa radoveden, kako se bodo motali baronovi kmetje.

Osvorej je pa bral škocijanski župnik raz prižnico povelje barona z Lesičjega, ki je bilo ravno tako jasno, kakor je bilo prej cesarjevo, čeprav ni bilo tako splošno.

Župniku se je zdelo, da bo njegovo povelje prav vplivalo, četudi se ne tiče vseh njegovih faranov. Slišali ga bodo le vsi in zdaj vedeli, kaj jih čaka, ako se ne podado.

»Sakacijon!«

»Nu, ja! Zdaj se pa vidi, kdo je fik-fak! Je že na dan prišlo,« je začel Anžiček, ko so bili skupaj vsi, ki so imeli opravka z baronom.

Treba se je bilo pogovoriti zaradi dajatev, ker to ni tako, da bi nesel danes eden, jutri eden. Tako reč opravijo vsi kmalu. Dogovoriti so se tudi morali, kdo bo pobral in nesel denar, zakaj pač ni treba, da bi se cela tropa podila v graščino, ko opravi lahko en sam.

Kajpada so bili malodušni, ker je bilo prišlo tako nepričakovano in jih niti nerganje Anžičkovo ni spravilo takoj po koncu in so ga raje poslušali.

»Vse smo izvedeli, nu, ja! Dati moramo! Pa nam je Tone drugače pel. Zdaj se vidi, da je bila tudi njegova napačna. Nu, ja! Njegove besede so eno, dati moramo, je pa drugo. Tako je! Nu, ja!«

»Če hočemo! Kdo nas more prisiliti?« mu je segel v besedo nekdo, ki je zaupal Krivanogu.

»Sakacijon! Nisi slišal oznanila! Sakacijon bo pritisnil, pa bo ven, nu, ja!«

»Sakacijon gori ali doli! Pa naj pritiskne, ako nimam ničesar! Pri meni ne bo dobil, da bi odpravil barona, pa naj se sakacijon kolikor hoče postavlja na glavo po hiši. Naj le pride!«

»Ti si neumen! Ti ne veš, kaj je sakacijon! Zato tako govoriš! Ti ga še nisi

videl. Tačas je bil pri nas, ko je bil Francoz v deželi. O, tačas je bilo sakacijona in kdor ga je moral prenašati, se ga je bal, kakor hudič Križanega. Moj oče so djali: En hudič je v peklu, drug je pa sakacijon, nu, ja, zdaj pa veš!«

Tedaj se je pa Dolhar vtaknil.

»Sakacijona se bomo pa že morali ubraniti, tako ali tako. Stari vedo, da je ta stvar bolj zoprna. Kje je baron to moč dobil, da nam grozi?«

»Zdaj naj bi Krivanoga kaj povedal, zdaj, ko je zares!« se je oglasil nekdo.

»Kje pa je? Nu, ja?«

(Dalje prihodnjije.)

MARIJIN NA ŠMAR- NI GORI DAN DNE 15. AVGUSTA

Dnevni red:

Ob 5 prva sv. maša, pri kateri poje cerkveni pevski zbor iz Vodice; po sv. maši darovanje.

Druga sv. maša ob 6 z darovanjem za zvonove.

Pri sv. maši ob 7 poje društveni pevski zbor iz Šmartnega.

Ob 8 sv. maša, pri kateri poje cerkveni pevski zbor iz Smlednika.

Ob 9 slovesno posvečevanje zvonov. Prevzvišeni g. knezoškof gre iz cerkve v slovesnem sprevodu z duhovščino, gospodi kumicami in povabljenimi gosti v zvonik, kjer izvrši slovesno posvečenje. Med posvečevanjem v kapelici poleg zvonika tla sv. maša. Po posvečenju govor Prevzvišenega zunaj cerkve in nato škofova sv. maša (nekako ob 10) v kapeli Žalostne M. B. ob cerkvi.

Takoj nato Marijansko zborovanje pred cerkvijo. Govorita gg. dr. Marko Natlačičen, predsednik oblastnega odbora, in dr. Joža Basaj, ravnatelj »Združne zveze«. Sklepne besede govori predsednik zbora.

Po končanem zborovanju (nekako ob pol 12) še ena sv. maša v cerkvi, pri kateri poje cerkveni pevski zbor iz St. Vida, in darovanje.

Na predvečer in pa celo dopoldne bo pre-skrbljeno, da bodo verniki lahko opravili sv. spoved in prejeli sv. obhajilo.

Popoldne ob 3 pete litanijske M. B. in zahvalna pesem (slovenska).

Zvečer zvonjenje v spomin umrlim dobrotnikom šmarnogorskih zvonov.

Nekdo bi bil šel rad s prijateljem v gledališče, zato je stopil k telefonu, da bi naročil drugo ložo. »Halo.« — »Halo.« — »Prosim drugo, za dva prostora!« — »Trugo za dva nimamo.« — »Vem, da imate take za štiri, toda jaz jo hočem imeti za dva.« Ker ni bilo odgovora, je nadaljeval: »Kaj, ali ni tam operno gledališče?« — »Ne,« se je glasil odgovor, »tu je mestni pogrebni zavod.«

V vsako hišo Domoljubal!

¹ Povest izide v Mohorjevi knjižnici.